

IN MEMORIAM - DORIS BARIČEVIĆ

(Graz, 7. rujna 1923. – Zagreb, 31. ožujka 2016.)

Nela Tarbuk, Zagreb

Među hrvatskim povjesničarima umjetnosti druge polovice dvadesetog stoljeća, Doris Baričević pripadala je onoj maloj, ali istaknutoj grupi istraživača i znanstvenika čiji su rezultati istraživanja starije umjetničke baštine od fundamentalnog značenja za hrvatsku nacionalnu povijest umjetnosti.

Gotovo čitav radni, pa i životni vijek kolegica Baričević posvetila je proučavanju barokne kiparske i drvorezbarske spomeničke baštine kontinentalne Hrvatske, što je rezultiralo velikim otkrićima na temelju kojih je, usuđujem se ustvrditi bez preuzetnosti, uspostavila ne samo nove parametre povijesno umjetničkog pristupa kiparskom baroknom fondu nego ga je i otkrila, interpretirajući i vrednujući artefakte unutar vremenski i prostorno zadanog okvira nacionalnog okružja, obrazloživši njihovu vezu i suodnos s ishodišnim vanjskim umjetničkim središtima. Budući da je sabrala i istražila kompletni kiparski barokni fond, njen je rad od neprocjenjive vrijednosti i za službu zaštite. Pokazala je i dokazala da vrijednost i značenje hrvatske barokne kiparske baštine nadilazi uske regionalne okvire i ravnopravni je dio općeg srednjoeuropskog baroknog kiparskog fonda.

Dr. sc. Doris Baričević (foto: 23. 02. 2016.)

Doris Baričević rođena je u Grazu 1923. godine. U Zagrebu je polazila osnovnu školu, realnu gimnaziju i studij na Filozofskom fakultetu gdje je 1948. g. diplomirala povijest umjetnosti s klasičnom arheologijom, nacionalnu povijest, te opću povijest i njemački jezik.

Godine 1965. na istom je fakultetu stekla znanstveni stupanj magistra znanosti na temelju rada "Propovjedaonice 17. st. u sjeverozapadnoj Hrvatskoj", a 1972. obranila je doktorsku tezu "Propovjedaonice 18. st. u sjeverozapadnoj Hrvatskoj – I, Tipološki razvoj – II, Kipari i drvorezbari" i promovirana je na znanstveni stupanj doktorice znanosti...

Od 1949. godine radi kao kustos u Gipsoteci Grada Zagreba, od 1950. u Gliptoteci JAZU na zbirnama arhiva za likovne umjetnosti. Godine 1952. Arhiv postaje samostalna jedinica u okviru Instituta za likovne umjetnosti JAZU u kojem kolegica Baričević nastavlja rad na proširenim zbirnama dokumentacije i evidenciji likovnog života u Jugoslaviji. Godine 1960. Arhiv za likovne umjetnosti pripojen je Historijskom institutu JAZU, pod kojim nastavlja raditi na istom radnom mjestu i zadatku kao kustosica, kasnije kao asistentica Historijskog instituta.

Godine 1965. Arhiv JAZU, a s njime i odsjek za likovne umjetnosti izdvojen je iz organizacijskog sustava Historijskog instituta, pa dr. sc. Baričević ostaje raditi kao viši stručni suradnik, a nakon doktorata kao znanstveni suradnik na zbirnama likovne dokumentacije Arhiva JAZU - Odsjeka za likovne umjetnosti. Na istom radnom mjestu i zadatku radila je zatim u zvanju više znanstvene suradnice, te od 1978. u zvanju znanstvene savjetnice do umirovljenja 1993. Od 1979. godine Arhiv JAZU, današnji HAZU - Odsjek za likovne umjetnosti potpada pod Kabinet za arhitekturu i urbanizam.

U spomenutoj je ustanovi organizirala i usklađivala rad na pojedinim dokumentacijskim zbirnama, te raspoređivala zadatke. Promptno je pratila i evidentirala suvremena likovna zbivanja u tadašnjoj Jugoslaviji, a posebno likovnu djelatnost umjetnika i umjetničkih udruženja s područja Hrvatske, gdje je sustavno pratila njihovu izložbenu djelatnost u zemlji i u inozemstvu. Sređivala je i vodila vrijednu zbirku kataloga izložaba, a na temelju arhivske građe i likovne dokumentacije nadopunjavala je biografije umjetnika 19. i 20. stoljeća.

Tijekom svog rada u Arhivu za likovne umjetnosti bavila se je problematikom skupljanja i arhiviranja likovne dokumentacije, te je na studijskim boravcima u inozemstvu proučavala organizaciju i metode rada u srodnim ustanovama: Institut za povijest umjetnosti u Münchenu (1955.), Rijksbureau voor Kunsthistorische Dokumentatie u Den Haagu (1958). i Instituta za povijest umjetnosti u Firenci (1960.).

Na temelju evidencije likovnog života u bivšoj Jugoslaviji objavila je nekoliko pregleda likovnih sezona u Zagrebu i na području Hrvatske.

Od godine 1962. u okviru Arhiva za likovne umjetnosti preuzela je kao specijalni zadatak popunjavanje kartoteke i dokumentacije domaćih umjetnika 17. i 18. stoljeća, osobito kipara toga razdoblja. Tijekom rada izvršila je rekognosciranje područja sjeverozapadne Hrvatske i Slavonije, gdje evidentira i snima sve spomenike kiparstva u drvu i kamenu iz vremena manirizma, baroka i klasicizma.

Tim je radom položila temelje danas najkompletnijoj fototeci kiparskih djela tog razdoblja u sjevernoj Hrvatskoj. Paralelno je proučavala arhivsku građu o kiparima 17. i 18. stoljeća (Arhiv SRH, Historijski arhiv, Nadbiskupski arhiv, Arhiv JAZU, razni župni i samostanski arhivi). Rezultat tog koordiniranog rada na terenu i u arhivima otkriće je velikog broja (oko 100) do sada većim dijelom potpuno nepoznatih domaćih i gostujućih stranih kipara 17. i 18. stoljeća i njihovih opusa u drvu i kamenu.

Na studijskim putovanjima po Bavarskoj, Austriji (Beč, Graz, Štajerska), Mađarskoj i Sloveniji (Štajerska, Kranjska) produbila je poznavanje istočnoalpškog kiparskog kruga, njegovih veza s hrvatskim krajevima i utjecaje koje je taj krug vršio na hrvatsko domaće kiparstvo. Rezultat su bila nova saznanja o gostovanjima istaknutih kipara toga kruga u sjevernoj Hrvatskoj i o izmjeni kiparredovnika u okviru redovničkih provincija. Godine 1972. sudjeluje u Grazu na stručnom sastanku povjesničara umjetnosti Austrije, Italije i Jugoslavije s temom "Umjetnost baroka u Štajerskoj."

Slijedi suradnja s Leksikografskim zavodom priložima za Likovnu enciklopediju i za ediciju Hrvatskog bibliografskog leksikona. Za novu ediciju Thieme-Beckerovog *Kunstlerlexikona* (Leipzig) radi biografije umjetnika Hrvatske. Od 1962. godine vanjski je suradnik Instituta za povijest umjetnosti te u okviru istraživačkog zadatka "Sakralna arhitektura i njen inventar od ranokršćanskog razdoblja do 19. stoljeća" skuplja i obrađuje građu o drvorezbarskim spomenicima 17. i 18. stoljeća i o kamenim kipovima tog razdoblja.

Kao vanjski suradnik Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu preuzela je 1972. godine trogodišnji zadatak da znanstveno obradi muzejsku zbirku drvene plastike. Zadatak je financirao tadašnji Republički fond za znanstveni rad. Nakon opsežnih predradnji (fotografiranje, arhivska istraživanja) rezultat rada je sažet u elaboratu "Kiparstvo i drvorezbarstvo od gotike do 20 stoljeća u Muzeju za umjetnost i obrt." koji je nadopunjen opsežnim i iscrpnim kataloškim jedinicama za svaki od 540 predmeta zbirke.

U to je vrijeme kao član komisije za otkup drvene plastike za Muzej za umjetnost i obrt davala ekspertize o kipovima 17. i 18. stoljeća. Sudjelovala je u komisijama Republičkog i Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture i Restauratorskog zavoda JAZU koje su pratile restauratorske zahvate na drvenim

kipovima iz doba gotike i baroka. Kao članica komisije sudjelovala je na teren-
skim putovanjima Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u ocjenjiva-
nju stanja drvorezbarskih spomenika i kipova i njihovog stavljanja pod zaštitu,
te je davala ekspertize o vremenu nastanka, umjetničkoj vrijednosti i značenju
autora tih spomenika kao prilog prijedlozima za restauriranje.

Od vremena predaje magistarskog rada i obrane doktorske disertacije, dr.
sc. Baričević kontinuirano je istraživala i objavljivala izvorne znanstvene radove
u kojima najčešće ili otkriva nove kipare, ili do tada samo imenima znanim kipa-
rima pripisuje cijele opuse. Spomenimo samo imena poput Klaudiusa Kautza,
Antuna Reintera i Josipa Stallmayera ili Stjepana Severina, Fridrika Pettera te
slavnu bavarsku kiparsku dinastiju Straub od kojih je najmlađi član boravio u
Zagrebu i kojem je otkrila zamjetan opus.

Također zahvaljujući rezultatima njenih istraživanja u zagrebačku katedralu
je 1980. godine postavljen kip Marije s djetetom i anđelima, središnji dio neka-
dašnjeg glavnog oltara iz 1632. godine koji je bio odstranjen iz katedrale 1832.
godine.

Velike izložbe crkvene umjetnosti, održane posljednjih desetljeća dvadesetog
stoljeća u Zagrebu, bile su nezamislive bez njenog angažmana. To su kulturološke
izložbe koje su prezentirale djelatnost crkvenih redova, pavlina, isusovaca i fra-
njevaca u kojima je dr. sc. Baričević u domeni kiparstva iznijela nova saznanja o
kiparskim ličnostima i njihovim radovima unutar redovničkih radionica. Tome
se pridružuje izložba Tisućugodišnjeg kiparstva u Hrvatskoj, te izložba posveće-
na 900-oj obljetnici osnivanja Zagrebačke biskupije.

Uz ove spomenute izložbe, kolegica Baričević sudjelovala je u obradi kiparske
građe u nizu malih monografija posvećenim sakralnim objektima kontinentalne
Hrvatske kao i u obradi te građe za potrebe topografije spomenika kulture, u
projektu Instituta za povijest umjetnosti.

U Ljetopisima JAZU, te Bulletinu i Radovima JAZU, kontinuirano je objavli-
vala spomenutu građu po regijama sjeverne Hrvatske. Čitav taj iscrpni rad okru-
nila je knjigom „Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske“ tiskanom 2008. godine.

Tijekom svojih istraživanja Doris Baričević obavljala je posao koji uključuje
osobe različitih profesija. Spomenimo samo arhivista ili fotografa. Sama je foto-
grafirala, i to poput profesionalca. S obzirom da je barokni kip gledala okom
stručnjaka, a oko i osjećaj za tu materiju bili su joj besprijekorni, fotografijom je
uspjela u potpunosti pretočiti duktus baroknih kipova. Isto tako na temelju tog
nepogrešivog “rentgenskog” oka prepoznala je ruke anonimnih kipara i njihove
opuse. Međutim, to je bila tek prva stepenica istraživanja; zatim slijedi onaj
mukotrpan posao arhivskih istraživanja za koji su potrebna dodatna znanja koji-
ma je Doris Baričević odlično vladala.

Teren je temeljito obilazila, svaku crkvu svaku zabačenu kapelu. Zapanjujuća je činjenica da je uspjela s prvorazrednim rezultatima obaviti taj golemi pionirski rad koji zahtijeva cijelu ekipu stručnjaka, tim više što njeno radno mjesto i nije bilo direktno vezano uz spomenutu građu kojom se je zapravo počela baviti već u zrelijim godinama.

Vrhunskog obrazovanja, visoke kulture, no tiha i povučena, samozatajno radeći, učinila je doista herojsko djelo.

Uvijek spremna pomoći, na usluzi je bila kolegama i mlađim suradnicima koji su se pokušavali baviti baroknom kiparskom problematikom. Upućivala ih je u metodologiju rada, dajući savjete, a često je priložila dio svog vlastitog istraživačkog rezultata u svrhu što istinitijeg dijagnosticanja određenog problema, što je više nego plemenito.

(Prilagođen tekst N. Tarbuk: *Skica za portret Doris Baričević ili život posvećen skulpturi*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 28/2004., str. 20-23)

RADOVI DR. SC. DORIS BARIČEVIĆ U ČASOPISU KAJ I BIBLIOTECI KAJKAVSKOGA SPRAVIŠČA

Osobito ponosni da smo u središnjoj temi dvobroja 5-6/2015. imali čast objaviti znanstveni rad nestorice hrvatske povijesti umjetnosti dr. sc. Doris Baričević "Slovenski kipar Matija Gallo u Hrvatskoj" - kojim je obuhvaćen značajan dio kajkavskog integriteta u temeljima hrvatske umjetnosti, znanosti i kulture – nismo, nažalost, slutili kako je to bio njen posljednji znanstveni rad. Suradujući s časopisom *Kaj* sve od 1974. – od osnutka *Kajkavskoga spravišča*, društva za širenje i unapređivanje znanosti i umjetnosti – dr. sc. Baričević svojim znanstvenim djelovanjem činila je plejadu legendarnih suradnika i članova te kulturno-znanstvene udruge koje je okupio osnivač *Kaja* Stjepan Draganić; a bili su to, npr.: dr. sc. Đurđica Cvitanović, akademkinja Anđela Horvat, dr. sc. Olga Maruševski, dr. sc. Lelja Dobronić, dr. sc. Franjo Buntak, prof. Ladislav Šaban ... Objavljeni radovi dr. sc. Doris Baričević (Graz, 7. 09.1923. – Zagreb, 31. 03. 2016.) u redovitim i posebnim izdanjima *Kajkavskoga spravišča* svojim opsegom i posebnosti tvore više od jedne monografije povijesnoumjetničkih tekstova. Autorskom vrsnoćom svih svojih radova, vrhunskom analizom, sintezom i interpretacijom, te stilskom jasnoćom – i tekstovi objavljeni u *Kaju* i bibliotekama *Spravišča* rese je kao autoricu kapitalnih znanstvenih djela o sakralnoj baroknoj, kiparskoj i drvorezbarskoj, spomeničkoj baštini kontinentalne Hrvatske, osobito 17. i 18. stoljeća u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.